

YASHIL IQTISODIYOT VA BARQAROR RIVOJLANISH MASALALARI

Abdinabiyeva Dildora Eshmurod qizi
Alfraganus universiteti 3-bosqich talabasi
Kurbonov Jasurbek Pozilovich

Ilmiy rahbar: iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent,
<https://doi.org/10.5281/zenodo.22269366>

Annotatsiya. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyot konsepsiyasining mazmun-mohiyati, uning barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashdagi o'rni hamda ekologik muammolarni bartaraf etishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va "yashil" investitsiyalarni jalb etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga ekologik barqarorlik va aholi farovonligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologiya, qayta tiklanuvchi energiya, yashil investitsiyalar, iqlim o'zgarishi, ekologik xavfsizlik, uglerod emissiyasi, resurslar samaradorligi, atrof-muhit.

Annotation. This article examines the concept of the green economy and its role in ensuring sustainable development and addressing environmental challenges. The study analyzes the efficient use of natural resources, the development of renewable energy sources, environmental protection, and the attraction of green investments. It also discusses the reforms implemented in Uzbekistan to promote the green economy, existing challenges, and possible solutions. The findings indicate that the implementation of green economy principles contributes not only to economic growth but also to environmental sustainability and improved public welfare.

Keywords: green economy, sustainable development, ecology, renewable energy, green investment, climate change, environmental safety, carbon emissions, resource efficiency, environment.

So'nggi yillarda dunyo miqyosida iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, ekologik muammolarning kuchayishi hamda atrof-muhitning ifloslanishi insoniyat oldida turgan eng dolzarb muammolardan biriga aylandi. Mazkur muammolarni hal etish va kelajak avlodlar uchun qulay yashash muhitini yaratish maqsadida xalqaro hamjamiyat tomonidan "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi ilgari surildi. Bugungi kunda yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiluvchi zamonaviy rivojlanish modeli sifatida e'tirof etilmoqda [1]. Yashil iqtisodiyot tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni kamaytirish hamda atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan iqtisodiy tizim hisoblanadi. Ushbu model iqtisodiy taraqqiyot bilan bir qatorda ekologik muvozanatni saqlash va aholining turmush sifatini yaxshilashni ham nazarda tutadi. Shu sababli ko'plab davlatlar milliy rivojlanish strategiyalarida yashil iqtisodiyot tamoyillarini ustuvor yo'nalish sifatida belgilamoqda [2].

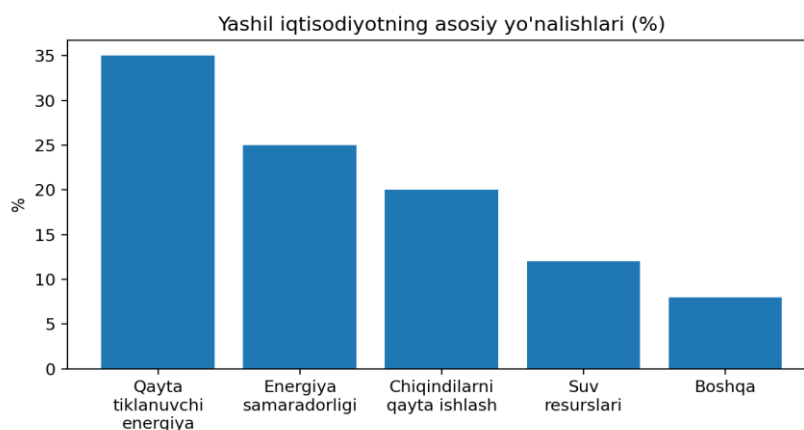
O'zbekiston Respublikasida ham ekologik xavfsizlikni ta'minlash, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasining qabul qilinishi, quyosh va shamol elektr stansiyalarini barpo etish, energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish hamda ekologik loyihalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar mamlakatning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda [3]. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat ekologik muammolarni hal etishga, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirishga ham xizmat qiladi. Energiya resurslaridan oqilona foydalanish ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi, innovatsion texnologiyalarni rivojlantiradi hamda investitsiyalar oqimini ko'paytiradi. Natijada iqtisodiy o'sish va ekologik muvozanat o'rtasida uyg'unlik ta'minlanadi [4]. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida moliyaviy resurslarning yetishmasligi, zamonaviy texnologiyalarning yuqori qiymati, ekologik madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi hamda malakali mutaxassislar taqchilligi kabi muammolar mavjud. Mazkur muammolarni bartaraf etish orqali yashil iqtisodiyot tamoyillarini samarali joriy etish va barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin [5].

Asosiy qism

Yashil iqtisodiyot iqtisodiy rivojlanishning zamonaviy modeli bo'lib, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va iqtisodiy samaradorlikni oshirishni o'zida mujassamlashtiradi. Mazkur modelning asosiy maqsadi iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan bir qatorda atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish va tabiiy resurslarni kelajak avlodlar uchun asrab qolishdan iborat [2].

Yashil iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biri qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirishdir. Quyosh, shamol, gidro va biomassa energiyasidan foydalanish qazib olinadigan yoqilg'ilarga bo'lgan qaramlikni kamaytiradi hamda atmosferaga chiqarilayotgan zararli gazlar hajmini qisqartiradi. Shu sababli ko'plab davlatlarda qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga yirik investitsiyalar yo'naltirilmoqda [4]. Resurslardan samarali foydalanish ham yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biridir. Energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish, suv va yer resurslaridan oqilona foydalanish hamda chiqindilarni qayta ishlash iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga ekologik muammolarni kamaytirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, "aylanma iqtisodiyot" (circular economy) tamoyillarining qo'llanilishi resurslardan takroran foydalanish imkoniyatini kengaytiradi [5].

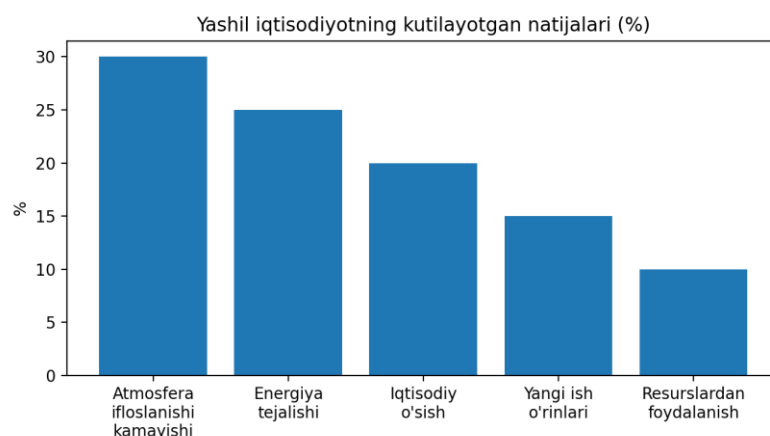
1-diagramma

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga ham xizmat qiladi. "Yashil" texnologiyalarni ishlab chiqarish, ekologik qurilish, elektr transport vositalari va ekologik xizmatlar sohasining rivojlanishi yangi kasblarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, yashil investitsiyalar iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda [3].

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish, energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish, ekologik transportni rivojlantirish hamda daraxtzorlar maydonini kengaytirishga qaratilgan qator davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar mamlakatning ekologik barqarorligini ta'minlash va xalqaro ekologik majburiyatlarni bajarishda muhim ahamiyat kasb etmoqda [1].

2-diagramma

Umuman olganda, yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish iqtisodiy taraqqiyot va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda kelajak avlodlar uchun sog'lom ekologik muhitni yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yashil iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy rivojlanishning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga joriy etish energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, chiqindilarni kamaytirish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlash orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim omil hisoblanadi. Maqolada olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, yashil iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat ekologik muammolarni bartaraf etishga, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va innovatsion texnologiyalarni joriy etishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va energiya tejovchi texnologiyalardan foydalanish ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish hamda uglerod chiqindilarini qisqartirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati, quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish, energiya samaradorligini oshirish, ekologik transportni rivojlantirish hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga qaratilgan islohotlar mamlakatning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur islohotlarning izchil davom ettirilishi iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga ekologik muvozanatni saqlashga ham xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirish, tabiiy resurslardan samarali foydalanish hamda kelajak avlodlar uchun sog'lom va xavfsiz ekologik muhitni yaratishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2022.
- 2.United Nations Environment Programme (UNEP). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. – Nairobi: UNEP, 2011.
- 3.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. 2030-yilgacha bo'lgan davrda "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2022.
- 4.World Bank. World Development Report 2024: Development and the Environment. – Washington, D.C.: World Bank, 2024.
- 5.United Nations. The Sustainable Development Goals Report 2024. – New York: United Nations, 2024.